

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Alva Loudd

Fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Kacper Szkalej

Termin: VT2022

Innehåll

FÖRKORTNINGAR	1
SUMMARY	2
SAMMANFATTNING	3
1 INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställning	5
1.3 Disposition	5
1.4 Avgränsning	5
1.5 Metod, material och forskningsläge	6
2 INTERNATIONELLA ÅTAGANDEN	8
2.1 Barnkonventionen	8
2.1.1 Barnets bästa	8
2.1.2 Barnets rätt till ursprung	8
2.2 Europakonventionen	9
2.2.1 Rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv	9
3 FADER- OCH MODERSKAP VID ÄNDRAD KÖNSTILLHÖRIGHET	10
3.1 Hur och varför ändrad könstillhörighet?	10
3.2 Tillämpningsområde	10
3.3 Fader- och moderskap för den som fött barnet	10
3.4 Fastställande av en andra förälder	11
3.4.1 Presumtion av föräldraskap	11
3.4.2 Bekräftelse eller dom	11
3.4.2.1 Faderskap	12
3.4.2.2 Moderskap	13
3.5 Sammanfattning	14
3.5.1 Diagram – fastställande av en andra förälder	14
3.5.2 KtM föder barn	15
3.5.3 K föder barn	15
4 PROBLEMATISERING OCH ANALYS	16

4.1	Överskådlig	16
4.2	Enhetlig	17
4.2.1	Motsägelsefull begreppshantering	17
4.2.2	En binär reglering	19
4.3	Heltäckande och inkluderande	20
4.3.1	Inkluderar inte alla intersex- och transpersoner	20
4.3.2	Fler presumtioner	20
4.4	Könsneutral	21
4.4.1	Upplysningsplikt vid ändrad könstillhörighet	21
4.4.2	Övriga aspekter	23
4.5	Enklare att tillämpa	23
5	SLUTSATS	25
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	26

Förkortningar

Europakonventionen

Den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter

FB

Föräldrabalk (1949:381)

KtM

Kvinna som ändrat könstillhörighet till man

K

Kvinna som inte ändrat könstillhörighet

MtK

Man som ändrat könstillhörighet till kvinna

M

Man som inte ändrat könstillhörighet

RF

Regeringsformen (1974:152)

Summary

The basis of a family has long consisted of a mother giving birth and a father contributing through his sperm. As new family constellations emerge, it becomes important that the family law adapts accordingly. The legislator has therefore, through successive amendments, tried to adapt the law to account for these new constellations. Through such reforms, people with a change in gender can now give birth to children and be established as legal parents. Even if the reform work eliminates old problems, new challenges arise that must be solved.

The essay, based on the legal dogmatic method, describes and systematizes the rules on determining paternity and maternity in the event of a change in gender. For the survey, legislative history and commentary on the family law have been relevant. Finally, the essay explores to which extent the rules correspond to an equal treatment perspective.

The rules on determining paternity and maternity in the event of a change in gender are noticeably complicated. It is clear that the legislator, through successive implementations, created an unmanageable law that divides different parenting depending on gender and sexual orientation. Although in practice parents are treated equally, they are treated under different articles. The family law is therefore in need of a comprehensive change.

Sammanfattning

Skapandet av familj har länge grundats på tanken om att modern föder barn och fadern bidrar med sina spermier. I takt med att nya familjekonstellationer utvecklats har det varit angeläget att den föräldraskapsrättsliga regleringen anpassats därefter. Lagstiftaren har därför, genom successiva införanden, försökt anpassa den föräldraskapsrättsliga regleringen till nya möjligheter att skapa familj. Genom reformarbetet kan numera personer med ändrad könstillhörighet föda barn och fastställas som rättslig förälder. Även om reformarbetet utmönstrar gamla problem uppstår nya utmaningar som måste lösas.

Uppsatsen har, med utgångspunkt i den rättsdogmatiska metoden, beskrivit och systematiserat reglerna om fastställande av fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet. För undersökningen har förarbeten och lagkommentarer varit relevanta. Slutligen har undersökts i vilken utsträckning reglerna överensstämmer med ett likabehandlingsperspektiv, som för övrigt avgränsats genom särskilt angivna ramar.

Reglerna om fastställande av fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet är märkbart komplicerade. Det är tydligt att lagstiftaren, genom successiva införanden, skapat en svåröverskådlig lag som delar upp olika föräldraskap beroende på kön och sexuell läggning. Även om föräldrar i praktiken behandlas lika hanteras de under olika paragrafer. Den familjerättsliga regleringen är därför i behov av en omfattande förändring.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Det biologiska könet hos ett barn fastställs vid födseln och dokumenteras sedan i folkbokföringen. Hos vissa individer stämmer inte den folkbokförda och den egenupplevda könstillhörigheten överens, varpå en könskorrigering kan aktualiseras. I och med att det tidigare steriliseringskravet togs bort, som tidigare var obligatorisk vid könskorrigering, blev det möjligt för personer som genomgått könskorrigering att bli föräldrar. Till följd av det uppkom behovet att reformera den föräldraskapsrättsliga regleringen i takt med samhällsutvecklingen.¹

Reformeringsarbetet påbörjades 2019 då ett nytt avsnitt i 1 kap. Föräldrabalk (1949:381) (FB), rörande fastställande av fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet, infördes.² År 2022 reformerades avsnittet ytterligare och numera gäller även faderskapspresumtionen för gifta par där en eller båda föräldrar ändrat könstillhörighet.³ Genom dessa reformer har en mer modern, jämlik och könsneutral föräldraskapsrättslig lagstiftning skapats, som utan tungt vägande skäl ska skilja på personer beroende på sexuell läggning eller kön.⁴

Trots reformarbetet ansågs fortfarande lagstiftningen vara bristfällig. Med anledning av detta tillsattes utredningen *En föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla*⁵, vilket ska redovisas senast den 21 juni 2022. I uppdraget ingår att undersöka hur reglerna om föräldraskap i FB kan konstrueras för att bli mer ”överskådliga, enhetliga, heltäckande, könsneutrala och inkluderande samt enklare att tillämpa”. I utredningen betonas att lagstiftningen ska, med utgångspunkt i *barnets bästa*, återspegla synen om att varje barn ska ha en trygg familjesituation som inte gör skillnad på kön, sexuell läggning eller på olika familjekonstellationer.⁶

Mot bakgrund av detta är det intressant att undersöka huruvida lagstiftningen förhåller sig till den målbild lagstiftaren satt upp. När jag först kom i kontakt med utredningen upplevde jag de

¹ Se Prop. 2017/18:155 s. 56.

² Se SFS 2018:1279 s. 1 ff.

³ Se SFS 2021:783.

⁴ Se Prop. 2020/21:176 s. 1 och 24 f.

⁵ Se Dir. 2020:132.

⁶ Se Dir. 2020:132 s. 1 ff.

angivna mål som vaga vilket väckte intresse för att djupare undersöka den föräldraskapsrättsliga regleringen vid ändrad könstillhörighet.

1.2 Syfte och frågeställning

Uppsatsen syftar till att beskriva och systematisera reglerna gällande fastställande av fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet samt att bedöma huruvida regleringarna är problematiska ur ett likabehandlingsperspektiv.

Utifrån syftet avser uppsatsen att undersöka och besvara följande frågor:

- 1.2.1 Hur fastställs fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet?
- 1.2.2 I vilken utsträckning överensstämmer reglerna om fastställande av fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet med ett likabehandlingsperspektiv?

1.3 Disposition

I kapitel 2 presenteras de konventioner Sverige åtagit sig till som är relevanta för reglerna om fastställande av fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet. Konventionerna är viktiga eftersom de dels utgör lagstiftningens ramverk, dels är en förutsättning för att förstå problematiseringen av gällande nationell rätt som diskuteras i kapitel 4. I kapitel 3, förklaras regelverket i 1 kap. FB gällande fastställande av fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet. Vidare, i kapitel 4, diskuteras den kritik och problematik som framförts mot regelverket i 1 kap. FB. I kapitlet genomförs dessutom en fortlöpande analys av hur lagstiftningen förhåller sig till ett likabehandlingsperspektiv. Slutligen presenteras uppsatsens slutsatser i kapitel 5.

1.4 Avgränsning

Uppsatsen avgränsas till att fastställa och undersöka 1 kap. FB med fokus på bestämmelserna om fastställande av fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet i 1:10–14 FB. Övriga bestämmelser i 1 kap. FB är relevanta i den mån ovan bestämmelser hänvisar till dessa och/eller när de är av relevans för att undersöka gällande rätt ur ett likabehandlingsperspektiv. Uppsatsen ämnar inte undersöka fastställande av fader- och moderskap i samboförhållande jämfört med

giftermål. Vidare undersöks inte reglerna om socialtjänsten arbete eftersom de inte faller inom ramen för uppsatsens undersökning. Eftersom uppsatsen syftar till att undersöka och systematisera gällande rätt om fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet kommer en vidare undersökning inte göras för huruvida reglerna tillämpas enligt ett likabehandlingsperspektiv i praktiken.

1.5 Metod, material och forskningsläge

För att besvara uppsatsens frågeställningar är den rättsdogmatiska metoden grundläggande. Den rättsdogmatiska metoden används för att fastställa, eller med andra ord beskriva och systematisera, gällande rätt. I viss mån inbegrips även en argumentation om hur gällande rätt bör vara, *de lege ferenda*.⁷ Inom den rättsdogmatiska metoden är rättskällevärdet central. Läran anger vilka rättskällorna är samt deras hierarkiska relation i förhållande till varandra. Författningar ska följas och är därmed den källa som har högst relevans och betydelse. Därefter följer förarbeten och prejudikat som bör följas och slutligen doktrin som får följas.⁸ Eftersom den föräldraskapsrättsliga regleringen nyligen reformerats till att även omfatta fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet saknas praxis på området och doktrinen är begränsad. Av den anledning placeras mycket fokus på förarbeten och lagkommentarer för att beskriva och systematisera gällande rätt i 1:10–14 FB. För att förenkla den komplexitet som gällande rätt innebär har ett särskilt diagram med sammanfattning utarbetats för att illustrera sambandet mellan de olika regler som uppsatsen avser fastställa. I övrigt används doktrin såsom *Familjerättsliga frågor inom socialtjänsten*, *Barnets bästa* och *Barn – och föräldrarätt* som ett komplement för att tydligare förstå gällande rätt. För att undersöka gällande rätt ur ett likabehandlingsperspektiv har, eftersom perspektivet ger utrymme för flertalet tolkningar, särskilda ramar angivits. Av vikt för likabehandlingsperspektivet är utredningen *En föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla*⁹ där utredaren har till uppgift att undersöka hur de familjerättsliga regleringarna kan bli mer ”överskådliga, enhetliga, heltäckande, könsneutrala och inkluderande samt enklare att tillämpa”.¹⁰ Även om en närmare definition av begreppen inte ges i utredningen kommer målen sätta ramen för likabehandlingsperspektivet. Det ska dock uppmärksammas att barnperspektivet är grundläggande inom familjerätten. Eftersom

⁷ Se Sandgren s. 51 f.

⁸ Se Sandgren s. 46 f.

⁹ Se Dir 2020:132.

¹⁰ Ibid. s. 1 ff.

barnperspektivet ska beaktas i alla frågor som rör barn kan ett helt avsteg från perspektivet inte göras. Perspektivet kommer därför diskuteras i den mån det är relevant för uppsatsens undersökning.

Eftersom uppsatsen berör relativt nya bestämmelser som inte givits märkbart intresse är forskningsläget begränsat. Övrigt material som finns på området är *Juridisk publikation 02/2021-Ändrad könstillhörighet och rättsligt föräldraskap* som framför viss problematik med de regler uppsatsen avser beskriva och undersöka. På grund av bristande forskning ger uppsatsen utrymme för individuell tolkning som i största mån baseras på egna tankar och idéer utifrån det underlag som finns tillgängligt.

2 Internationella åtaganden

Betydelsen av föräldraskap återspeglas dels i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), dels i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), vilket båda är lag i Sverige.¹¹ Europakonventionen inkorporerades år 1998¹² och barnkonventionen år 2020.¹³ Eftersom de svenska åtagandena till ovan konventioner är vägledande för hur nationell rätt bör utformas undersöks i detta kapitel de artiklar som berör de familjerättsliga området.

2.1 Barnkonventionen

2.1.1 Barnets bästa

Enligt art. 3 barnkonventionen, som återspeglas i 6:2 a FB, ska vid alla åtgärder som rör barn barnets bästa beaktas. Artikeln omfattar åtgärder som vidtas av både offentliga- och privata organ som bland annat utgörs av riksdag, regering samt utredningsväsendet.¹⁴ Det är därför viktigt att den föräldraskapsrättsliga regleringen, med utgångspunkt i barnets bästa, utvecklas för att återspegla hur olika familjekonstellationer kan se ut.¹⁵

2.1.2 Barnets rätt till ursprung

Enligt art. 7 barnkonventionen har ett barn, så långt det är möjligt, rätt att få veta vilka dess föräldrar är samt få deras omvårdnad. Det anses viktigt både av psykologiska och medicinska skäl att ett barn får vetskap om sina föräldrar.¹⁶ Det är även viktigt att den föräldraskapsrättsliga regleringen är utformad på ett sådant sätt att ett barn kan få fastställt föräldrar i ett så tidigt stadiet som möjligt.¹⁷ Rätten för ett barn om att få vetskap om sitt ursprung är dock inte absolut och det är upp till varje enskild stat att avgöra hur barnet tillförsäkras denna rätt.¹⁸

¹¹ Se Prop. 2020/21:176 s. 25.

¹² Se Lag (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

¹³ Se Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

¹⁴ Se Palmstierna, barnkonventionen, art. 3, Karnov (JUNO) (besökt 2022-04-10).

¹⁵ Se Prop. 2020/21:176 s. 25.

¹⁶ Se Singer s. 57.

¹⁷ Se Prop. 2020/21:176 s. 25.

¹⁸ Se Hagsgård, barnkonventionen, art. 7, Karnov (JUNO) (besökt 2022-04-10).

2.2 Europakonventionen

2.2.1 Rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv

I art. 8 Europakonventionen stadgas att var och en har rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, för hem och korrespondens. Som utgångspunkt innebär rättigheten skydd mot myndighetsinblandning. Undantag från huvudregeln får endast göras med stöd i lag och om det i ett demokratiskt samhälle anses nödvändigt enligt någon av de legitima syften som anges i artikeln.¹⁹ Gällande ändring av könstillhörighet har det i målet *Christine Goodwin mot Förenade Kungariket*²⁰ konstaterats att den som genomgått en könskorrigering har rätt att få den ändrade könstillhörigheten erkänd. Den fastslagna principen innebär att den nya könstillhörigheten ska vara styrande för vilka rättigheter och skyldigheter som kan göras gällande. Det innebär till exempel att en man som föder ett barn ska anses vara barnets fader. Av principen följer dock vissa undantag. Det går därför inte, av art. 8, dra säkra slutsatser för vilka krav som ska säkerställas gällande beteckningen eller registreringen av det rättsliga föräldraskapet.²¹

¹⁹ Se Ehrenkrona, Europakonventionen, art. 8, Karnov (JUNO) (besökt 2022-04-21).

²⁰ Se *Christine Goodwin v. the United Kingdom*, no. 28957/95, ECHR 2002-VI punkt 93.

²¹ Se Prop. 2017/18:155 s. 57.; SOU 2016:11 s. 602 ff.

3 Fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet

I detta kapitel undersöks hur fader- och moderskap fastställs för föräldrar som ändrat könstillhörighet.

3.1 Hur och varför ändrad könstillhörighet?

Som tidigare nämnts fastställs det biologiska könet hos ett barn vid födseln och dokumenteras sedan i folkbokföringen. Ibland stämmer det biologiska könet inte överens med hur en person anser sig själv vara eller bör vara enligt de kvinnliga och manliga normer som finns i samhället. Så kan vara fallet för trans- och intersexpersoner. En transperson upplever en känsla av att han eller hon tillhör det andra könet. Detta skiljer sig från en intersexperson som i stället har en medfödd variation som varken stämmer överens med det typisk manliga eller kvinnliga könet. Oberoende om en person är trans- eller intersexperson kan en könskorrigering bli aktuell. En sådan korrigering bygger på en särskild process uppdelad i två steg. Dels ska en medicinsk behandling och utredning göras, dels ska en juridisk process ske som ändrar personens könstillhörighet i folkbokföringen. Den juridiska delen regleras i lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall. Först när en sådan ändring skett i folkbokföringen kan fader- och moderskap fastställas enligt den nya, juridiska könstillhörigheten.²²

3.2 Tillämpningsområde

Reglerna om fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet tillämpas särskilt om en eller båda föräldrarna ändrat könstillhörighet, se 1:10 FB. Om en man föder barn tillämpas 1:11–14 FB. Om en kvinna föder barn gäller 1:11 a–d FB för hennes make, om maken ändrat könstillhörighet, och 1:13–14 FB för en annan om denne uppfyller villkoren i 1:5 och 8 FB.

3.3 Fader- och moderskap för den som fött barnet

Grundläggande för vem som ska anses vara moder till ett barn har sedan länge vilat på den romerska satsen ”*mater semper certa est*”, vilket innebär att det alltid är säkert vem som är

²² Se Prop. 2017/18:155 s. 56.

moder till barnet. Genom att en kvinna föder ett barn ska hon anses vara barnets moder – *mater est quam gestatio demonstrat*.²³ Att principen fortsatt ska gälla konstaterades vid införandet av 1:7 FB som gäller vid assisterad befruktning. Den som föder barnet ska anses vara moder och inte den som donerat ägget. När en kvinna ändrat könstillhörighet till man (KtM) och föder ett barn ska det på motsvarande sätt inte råda någon tvekan om att han är barnets fader. En KtM ska i rättsligt hänseende anses vara barnets fader men omfattas av de regler som gäller för moderskap, se 1:11 FB.²⁴ Anledningen till att en KtM även ska omfattas av de regler som gäller för en moder beror på att föräldraskapet aktualiserar olika skyldigheter och rättigheter beroende på om föräldern är en moder eller fader. Det är inte meningen att en förälder som ändrat könstillhörighet och föder barn ska gå miste om de skyldigheter och rättigheter som hade gällt om personen fortfarande var kvinna (K).²⁵ På så sätt får till exempel fadern ensam vårdnad om barnet om han inte är gift, se 6:3 FB.²⁶

3.4 Fastställande av en andra förälder

3.4.1 Presumtion av föräldraskap

Om den som fött barnet är gift med en annan kvinna eller man tillämpas presumtionen i 1:11 a 1 och 2 st. FB. Denna reglering motsvarar i sak det som regleras i 1:1 FB om faderskapspresumtionen.²⁷ Om den som fött barnet är gift med en man ska mannen anses vara barnets fader. Är i stället den som fött barnet gift med en kvinna ska kvinnan anses vara barnets moder. För modern gäller dock de regleringar som gäller för en fader. Undantag från huvudregeln vid giftermål regleras i 1:11 b–11 d FB. I dessa uppräknade fall ska rätten häva presumtionen. Det kan till exempel handla om att den som fött barnet haft samlag med en annan än den som enligt presumtionen fastställts som fader eller moder, se 1:11 b FB.

3.4.2 Bekräftelse eller dom

Är föräldern som föder barnet ogift eller om någon av undantagsreglerna tillämpliga gäller 1:12 FB. Faderskap- eller moderskap fastställs i enlighet med 1:13 eller 14 FB genom bekräftelse eller dom. Är KtM ensamstående och genomgått assisterad befruktning ska dock inga

²³ Se Saldeen s. 51.

²⁴ Se Singer, Föräldrabalk (1949:381) 1:11, Karnov (JUNO) (besökt 2022-04-06).

²⁵ Se Prop. 2017/18:155 s. 59.

²⁶ Se SOU 2016:11 s. 588.

²⁷ Se Singer, Föräldrabalk (1949:381) 1:11 a, Karnov (JUNO) (besökt 2022-04-06).

ytterligare fader- eller moderskap fastställas, se 1:12 2 st. FB. KtM blir i detta fall ensam rättslig förälder till barnet.²⁸

3.4.2.1 Faderskap

Faderskap fastställs för en man som inte fött barnet, se 1:13 FB. Enligt 1:10 FB är bestämmelsen tillämplig i det fall en eller båda föräldrar ändrat könstillhörighet. Har en K fött barn fastställs faderskap för en KtM. Är det i stället en KtM som föder barn kan faderskap fastställas för en KtM eller man (M). Barnet kan alltså enligt denna bestämmelse få en moder och fader eller två fäder.²⁹

Enligt 1:13 ska faderskap fastställs för en man som uppfyller villkoren i 1:5 eller 8 FB. Enligt 1:5 FB fastställs faderskap genom tre alternativa bevisregler. För alla punkter gäller att mannen, som ska fastställas som barnets fader, bidragit med sina spermier. Faderskap kan antingen fastställas genom en genetisk undersökning (p. 1) eller genom en sannolikhetsbedömning, med hänsyn till samtliga omständigheter, om att barnet kan ha tillkommit genom samlag eller genom insemination eller befruktning utanför kroppen (p. 2–3).³⁰ 1:8 FB reglerar i stället det rättsliga föräldraskapet vid assisterad befruktning. Grunden för faderskap vid assisterad befruktning är inte den genetiska kopplingen (som för 1:5 FB) utan det samtycke som givits till behandlingen. Har samtycke givits av maken eller sambon till den som fött barnet och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet tillkommit genom behandlingen ska den som lämnat samtycke anses vara barnets fader. Bestämmelsen ger dock uttryck för undantag och kan endast tillämpas i de fall behandlingen utförts enligt 6 eller 7 kap. lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m. eller om behandlingen har utförts vid en behörig inrättning i utlandet och barnet har rätt att ta del av uppgifter om spermiedonatorn.³¹ Faderskap enligt 1:5 eller 8 FB fastställs genom bekräftelse eller dom, se 1:4–4 b FB.

För att en *bekräftelse* av faderskap ska godkännas krävs att formkraven i 1:4 FB är uppfyllda samt att socialnämnden skriftligen godkänner bekräftelsen. Om faderskap till ett barn inte kan bekräftas kan socialnämnden hänvisa ärendet vidare till domstol, se 1:5 och 3:5 FB. Talan väcks

²⁸ Se Singer, Föräldrabalk (1949:381) 1:12 2 st., Karnov (JUNO) (besökt 2022-04-06).

²⁹ Se Singer, Föräldrabalk (1949:381) 1:13, Karnov (JUNO) (besökt 2022-04-06).

³⁰ Se Singer, Föräldrabalk (1949:381) 1:5, Karnov (JUNO) (besökt 2022-04-06).

³¹ Se Singer, Föräldrabalk (1949:381) 1:8, Karnov (JUNO) (besökt 2022-04-06).

som utgångspunkt av barnet. Om barnet inte är myndigt kan modern eller en särskilt förordnad vårdnadshavare väcka talan för barnets räkning.³²

3.4.2.2 Moderskap

På motsvarande sätt fastställs moderskap när en eller båda föräldrar ändrat könstillhörighet, se 1:10 och 14 FB. När en man fött barn (KtM) gäller bestämmelsen fastställandet av moderskap för en man som ändrat könstillhörighet till kvinna (MtK) eller för en kvinna som inte ändrat könstillhörighet (K). Bestämmelsen är även gällande vid fastställande av moderskap för en man som ändrat könstillhörighet till kvinna (MtK) när det är en kvinna (K) som fött barnet. Barnet kan alltså enligt denna bestämmelse få en moder och fader eller två mödrar.³³

Precis som för 1:13 fastställs moderskap genom bekräftelse eller dom om villkoren i 1:5 eller 8 FB är uppfyllda (se ovan). Skillnaden blir att K/MtK fastställs som moder till barnet men för henne gäller det som sägs om faderskap, se 1:14 1 st. FB.³⁴

³² Se Singer s. 58; Törnqvist s. 17.

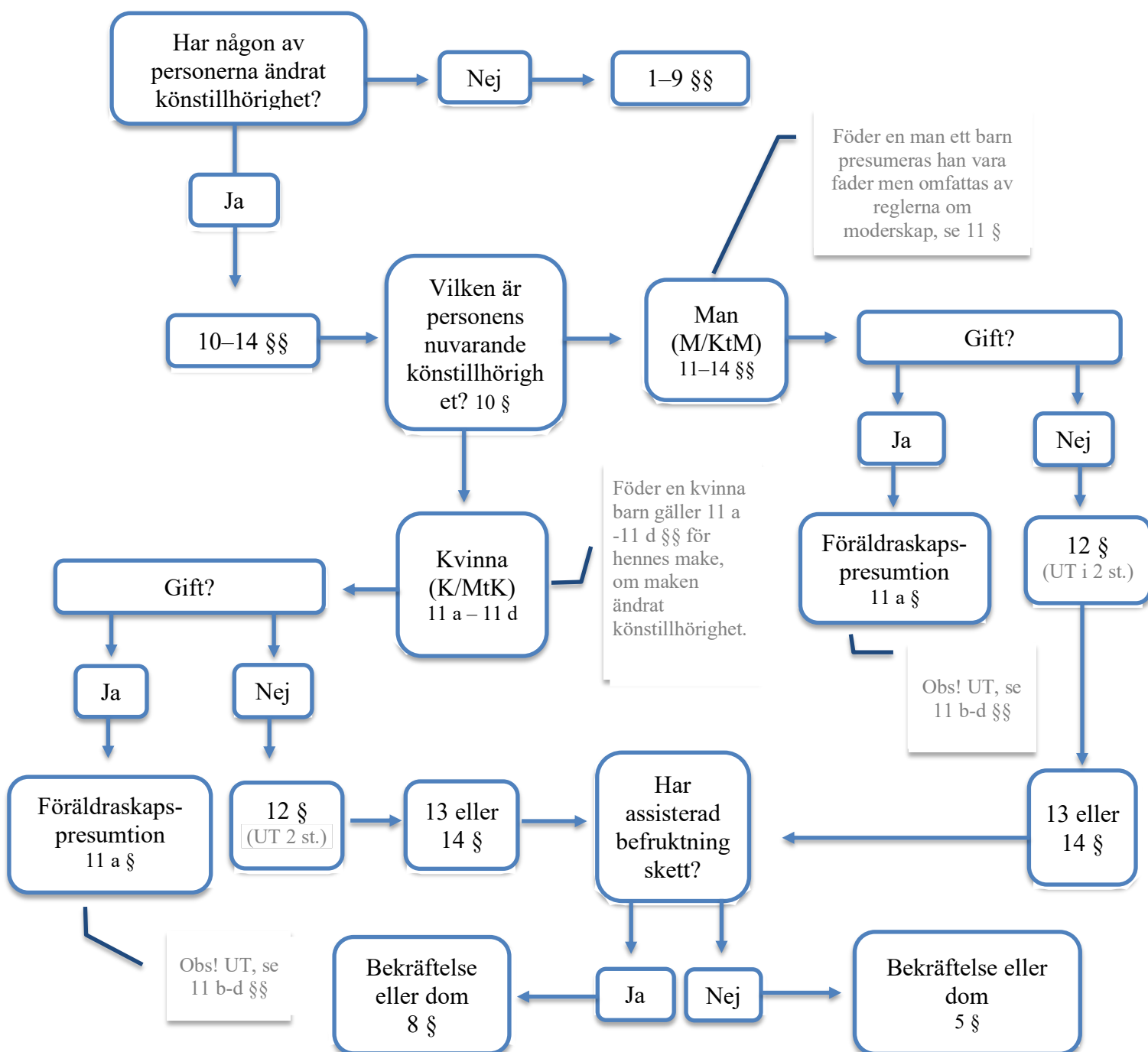
³³ Se Singer, Föräldrabalk (1949:381) 1:14, Karnov (JUNO) (besökt 2022-04-06).

³⁴ Se Singer, Föräldrabalk (1949:381) 1:14, Karnov (JUNO) (besökt 2022-04-06).

3.5 Sammanfattning

För att illustrera och öka förståelsen för gällande rätt kan följande diagram användas. Det ska dock konstateras att diagrammet enbart fokuserar på 1 kap. FB och är därmed inte uttömmande.

3.5.1 Diagram – fastställande av en andra förälder

3.5.2 KtM föder barn

Av diagrammet framkommer att reglerna omfattar sex situationer när en KtM föder barn, se 1:10-14 FB. Precis som för traditionellt moderskap fastställs faderskap för den man som fött barnet. Faderskap eller moderskap för en andra förälder fastställs olika beroende på huruvida KtM är gift och om den eventuella fadern eller modern är en M, K, KtM eller MtK. Är KtM som föder barnet gift med en annan M, K, KtM eller MtK presumeras fader- eller moderskap. Är KtM inte gift fastställs för en M eller KtM faderskap enligt 1:5 eller 8 FB. För en K fastställs moderskap enligt 1:8 FB och för en MtK kan moderskap fastställas antingen enligt 1:5 eller 8 FB. Oberoende om den andra föräldern fastställs som fader eller moder kommer denne alltid omfattas av de regler som gäller för en fader. Observera att fader- och moderskap i vissa fall inte ska fastställas, se 1:12 2 st. FB. Barnet får i detta fall endast en fader som omfattas av de regler som gäller för en moder.

3.5.3 K föder barn

Är det i stället en K som föder barn tillämpas 1:11 a–d och 13–14 FB. Regelverket omfattar i detta fall endast två situationer. Faderskap fastställs för antingen en KtM eller en MtK. Vid giftermål presumeras, precis som ovan, fader- eller moderskap utan någon vidare prövning. Är K inte gift fastställs faderskap för en KtM enligt 1:5 FB. För en MtK fastställs moderskap antingen enligt 1:5 eller 8 FB. Även i detta fall omfattas den fastställda fadern eller modern av de regler som gäller för en fader.

4 Problematisering och analys

I detta kapitel beskrivs den kritik som riktats mot reglerna om fastställande av fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet. Kapitlet kommer följande, med hjälp av kritiken och tidigare fastställande av gällande rätt, analysera huruvida gällande rätt är problematisk ur ett likabehandlingsperspektiv. Utredningen *En föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla*³⁵ som har till syfte att undersöka hur den familjerättsliga regleringen kan bli mer ”överskådliga, enhetliga, heltäckande, könsneutrala och inkluderande samt enklare att tillämpa” sätter ramen för likabehandlingsperspektivet. Eftersom begreppen inte närmre definierats av lagstiftaren görs en subjektiv tolkning för vilken problematik som anses falla under varje begrepp. I min analys har jag valt att behandla begreppen *heltäckande* och *inkluderande* under gemensam rubrik eftersom de anses vara likvärdiga varandra.

4.1 Överskådlig

Både vid reformen år 2019 och år 2022 har konstaterats att 1 kap. FB är i behov av en omfattande översyn. I takt med nya möjligheter att bilda familj har FB succesivt förändrats och nya regler införts. En sådan succesiv förändring har lett till en svåröverskådlig reglering där tydligheten brister i paragrafernas innebörd. Det anses vara ett stort problem särskilt när det handlar om bestämmelser som reglerar rättsverkningar mellan förälder och barn.³⁶ Vid en första anblick kan konstateras att 1 kap. FB tydligt delar in två kategorier av föräldraskap där den ena bygger på fastställande av fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet, se 1:10–14 FB. Vid en första anblick är uppdelningen alltså tydlig. Svårigheter uppkommer dock vid en närmare undersökning av dessa regler. För mig, som juriststuderande, har denna undersökning varit väldigt svår och den största delen av uppsatsskrivandet har gått åt till att beskriva och systematisera gällande rätt i 1:10–14 FB. Det faktum att regleringen är tillämplig på ett stort antal situationer vilket behandlas under olika paragrafer har gjort regleringen märkbart komplicerad. 1:11–14 FB gäller för en KtM som föder barn, men samtidigt gäller 1:11 a–d FB för en man eller kvinna som inte föder barn, om denne ändrat könstillhörighet från MtK eller från KtM. Gällande 1:13 och 14 FB omfattar dessa regler både den person som ändrat könstillhörighet och den som inte ändrat könstillhörighet. Även om fader- och moderskap enligt

³⁵ Se Dir. 2020:132.

³⁶ Se Prop. 2018/17:155 s. 147.; Prop. 2020/21:176 s. 24.

1:13 och 14 FB fastställs enligt olika bestämmelser hänvisar de tillbaka till samma traditionella regler om fastställande av fader- och moderskap i 1:5 och 8 FB. Oberoende om den andra föräldern hamnar under den ena eller andra paragrafen fastställs fader- och moderskap på samma materiella grund.³⁷

Av den uppdelning som finns och de successiva införanden som gjorts kan konstateras att lagstiftaren är mån om att hålla kvar de traditionella reglerna om fader- och moderskap. För att anpassa regleringen till den utvecklade möjligheten att skaffa barn har lagstiftaren valt att i stället införa nya regler i särskilda avsnitt och bestämmelser. Möjligen finns det fortfarande en tanke om att lagstiftningen ska återspegla samhällets syn på familj där normen är att modern föder barnet och fadern bidrar med sina spermier. Eller så har arbetet inom den familjerättsliga regleringen främst fokuserats på att skyndsamt anpassa regleringen till den utvecklade möjligheten att skaffa barn. I vilket fall har nya regler införts ovanpå det traditionella regelverket i stället för att omarbete hela 1 kap. FB. Det är tydligt att den föräldraskapsrättsliga regleringen gällande fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet är komplicerad. De successiva införanden som skett har lett till ett svåröverskådligt lapptäcke av regler som är i behov av systematisering.

4.2 Enhetlig

4.2.1 Motsägelsefull begreppshantering

Med de nya reglerna vid ändrad könstillhörighet kan ett barn numera få fastställt två fäder eller två mödrar, jfr. 1:9 FB gällande samkönade förhållande mellan två K där ett barn endast kan få fastställt en *moder* och en *förälder*. Detta anses problematisk i förhållande till art. 8 Europakonventionen om rätten till privat- och familjeliv eftersom en sådan begreppshantering kan röja en persons transbakgrund.³⁸ Både vid reformen år 2019 och år 2022 menade regeringen att det i förhållande till andra bestämmelser och lagar är viktigt att kunna skilja på moder och förälder för att undvika tillämpningsproblem och lagtekniska svårigheter. Gällande att ett barn kan få fastställt två fäder eller två mödrar framfördes att en sådan begreppshantering per

³⁷ Se Johnsson och Mägi s. 295 ff.

³⁸ Se Prop. 2017/18:155 s. 55; Prop. 2020/21:176 s. 24.

automatik inte behöver röja en persons transbakgrund. Inom familjerätten finns fler situationer där ett barn kan få fastställt två fäder eller två mödrar, se exempelvis adoption.³⁹

Som vi kan se är begreppshandlingen i denna situation inte enhetlig. Regleringen delar upp moderskap och föräldraskap beroende på om den andra partnern eller sambon ändrat könstillhörighet eller ej, vilket kan anses motsägelsefullt. I departementspromemorian *Föräldraskap vid assisterad befruktning för homosexuella*⁴⁰ föreslogs att partnern eller sambon i ett samkönat förhållande (enligt nuvarande 1:9 FB) skulle fastställas som moder. I en sådan situation skulle barnet få fastställt två mödrar. Precis som ovan motiverades begreppshandlingen genom att det i andra lagar och författningar finns bestämmelser som gäller för den kvinna som föder barnet, se till exempel 6:3 FB som stadgar att barnet står under vårdnad av modern om hon inte är gift.⁴¹ Därav valdes att fastställa en K i ett samkönat förhållande som *förälder* och inte som moder. En sådan motivering är enligt min mening inte längre godtagbar. I avsnittet om fastställande av fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet kan moderskap fastställas för den som enligt 1:14 1 st. FB samtyckt till assisterad befruktning enligt 1:8 FB. I de fall behandlingen utförts med spermier från en annan man än moderns make eller sambo fastställs moderskap endast om behandlingen utförts i enlighet med 6 eller 7 kap. lagen (2006):351) om genetisk integritet mm. eller om behandlingen utförts vid en behörig inrättning i utlandet och barnet har rätt att ta del av uppgifter om spermadonatorn, se 1:8 2 st. FB. Motsvarande formulering återfinns i 1:9 FB som gäller fastställande av föräldraskap för en K i ett samkönat partner- eller samboskap. Det är oklart varför lagstiftaren menar att tillämpningsproblem och lagtekniska svårigheter kan förekomma i det ena men inte i det andra fallet. Grunden för föräldraskapet är densamma för båda typer av ”förhållanden”. Det vore därför inte omöjligt att en K som är make eller sambo med en annan K som föder barn fastställs som moder men omfattas av de regler som gäller för en fader. På så sätt blir varken förhållanden mellan samkönade par och par där en eller båda föräldrar ändrat könstillhörighet utpekande. Regleringens begreppshandling blir enhetlig och transpersoners rätt enligt art. 8 Europakonventionen säkerställs. Genom en sådan begreppshandling undviks även att föräldraskap vid adoption verkar utpekande.

³⁹ Se Prop. 2017/18:155 s. 58.; Prop. 2020/21:176 s. 29.

⁴⁰ Se Ds 2004:19 s. 9.

⁴¹ Se Saldeen s. 109.

4.2.2 En binär reglering

Som tidigare konstaterats är reglerna uppdelade i två kategorier. Inom vilket kategori en person anses hamna beror på huruvida den enskilde ändrat könstillhörighet. Även om de nya reglerna är tillämpbara på flera familjesituationer än tidigare har en sådan uppdelning kritiserats. Uppdelningen i 1 kap. FB kan i sig göra att personer som omfattas av de regler som gäller ändrad könstillhörighet framstår som annorlunda. Framför allt visar en sådan uppdelning på vad som utgör normen i samhället, det vill säga att en M och K föder barn. Vidare hänvisar reglerna om föräldraskap vid ändrad könstillhörighet tillbaka till de traditionella reglerna men inte tvärtom. Lagstiftningstekniken leder därmed till att föräldraskap vid oförändrad könstillhörighet framstår som norm trots att föräldraskap fastställs på samma grunder.⁴² Tidigare har den föräldraskapsrättsliga regleringen haft ett stort fokus på att bevara idén om att en förälder också ska utgöra den genetiska föräldern till barnet.⁴³ Vid reformen 2022 frångick regeringen denna idé och införde en föräldraskapspresumtion även för gifta föräldrar där en eller båda ändrat könstillhörighet. Enligt regeringen var barnperspektivet – att få fastställt två rättsliga föräldrar i ett så tidigt stadie som möjligt – viktigare än att upprätthålla den skillnad som fanns mellan olika föräldraskap. I takt med utvecklingen kunde det inte heller i lika stor utsträckning antas att den rättsliga fadern alltid är den genetiska fadern.⁴⁴

Som vi kan se påverkar samhällets utveckling och synen på familjeliv hur lagstiftningen utformas. I vissa delar kan till och med traditionella idéer utmönstras helt. Av den anledningen bör motsvarande ändringar även göras i detta fall. Eftersom fader- och moderskap fastställs på samma grunder bör en uppdelning inte finnas. Vad gäller till exempel faderskaps- och föräldraskapspresumtionen är den, oberoende om föräldern ändrat könstillhörighet, densamma och det vore inte problematiskt att ansluta dessa regler till varandra och på så sätt bilda en mer enhetlig lag. Om inte tillsammans i vart fall i anslutning till varandra. Om en uppdelning ändå behålls bör reglerna vid ändrad könstillhörighet åtminstone kunna tillämpas ensamt. Avsnittet ska vid en sådan lösning spegla de traditionella reglerna om fastställande av fader- och moderskap och hänvisningarna tillbaka till det traditionella regelverket bör utmönstras helt.

⁴² Se Johnsson och Mägi s. 295 f.

⁴³ Se Prop. 2017/18:155 s. 60.

⁴⁴ Se Prop. 2020/21:176 s. 26.

4.3 Heltäckande och inkluderande

4.3.1 Inkluderar inte alla intersex- och transpersoner

Det har i förhållande till reformen år 2022 konstaterats att lagregleringen kan anses vara problematisk eftersom regleringen inte inkluderar alla intersexpersoner och transpersoner. Lagen utgår från den juridiska könstillhörigheten vilket innebär att personer som ännu inte ändrat juridisk könstillhörighet kommer att betecknas på ett felaktigt sätt.⁴⁵ Problematiken uppstår alltså i två situationer. Det ena är att lagen inte inkluderar personer som varken anser sig vara man eller kvinna. Det andra är att lagen inte inkluderar personer som inte haft eller har möjlighet att ändra könstillhörighet. Å ena sidan håller jag med, å andra sidan inte. Även om en person anser sig själv vara "annat" eller inte haft möjlighet att byta kön inkluderas den enskilde fortfarande i lagens tillämpningsområde. Oberoende om det biologiska/juridiska könet stämmer överens med hur en person anser sig själv vara (sociala könet) kommer varje enskild individ ha ett fastställt kön i folkbokföringen som grundas på vilken typ av könsceller en person producerar. På något sätt måste den föräldraskapsrättsliga regleringen förhålla sig till något. I stället bör det juridiska könet inte likställas med det sociala könet på så sätt att det juridiska könet ska förväntas återspegla det sociala könet. En annan möjlighet kan dock vara att införa ett mer heltäckande begrepp för föräldraskap. Genom att utgå från *den person som föder barnet* i stället för moder (eller i vissa fall fader) inkluderar lagen fler personer. Vidare kan den som inte föder barnet i stället likställas med *förälder*. På så sätt försvinner även den problematik som finns i förhållande till *förälder* i 1:9 FB. En sådan begreppsändring medför såklart att resterande begrepp i föräldrabalken bör ändras och att problematiken gällande kön inte försvinner i folkbokföringen.

4.3.2 Fler presumtioner

Vid reformen år 2022 infördes fler presumtioner i 1 kap. FB. Problematiken som framförts gällande fler presumtioner är att det kan åsidosätta barnets rätt att få veta sitt ursprung enligt art. 7 barnkonventionen. Eftersom fader- eller moderskap fastställs utan någon vidare prövning kommer barnets frågor kring föräldrarna inte kunna besvaras utifrån kommunens dokument. Avgörande blir i stället vilket ansvar föräldrarna tar i frågan. Även andra instanser lyfter denna problematik men anser att barnets rätt tillgodoses på ett godtagbart sätt genom att det

⁴⁵ Se Johnsson och Mägi s. 297.

exempelvis ska finnas anteckningar om donatorn vid assisterad befruktning i en särskild journal.⁴⁶ Regeringen anser, i likhet med vissa instanser, att genom anteckningar i en särskild journal samt socialnämnden skyldighet att hjälpa barnet att ta reda på om sådana uppgifter finns säkerställs barnets rätt. Vidare regleras i 1:15 FB föräldrarnas upplysningsplikt gentemot barnet att få reda på uppgifter om sitt ursprung. Regeringen uppmärksammade även det faktum att barnets rätt enligt art. 7 barnkonventionen inte specifikt riktar sig till samkönade par. Det kan i praktiken vara lättare för ett olikkönat par att undvika frågan om assisterad befruktning eller om den som fött barnet haft samlag med en annan.⁴⁷

Här kan utläsas en motsättning mellan å ena sidan barnperspektivet, å andra sidan vuxenperspektivet. Barnets rätt att ta del av sitt ursprung är viktig i förhållande till barnperspektivet. Det ska dock konstateras att denna rätt inte är absolut och det är upp till varje medlemsstat att avgöra hur denna rätt säkerställs. I likhet med vissa remissinstanser och regeringen anser jag att barnets rätt att få reda på sitt ursprung uppfylls på ett godtagbart sätt. Eftersom barnets rätt, enligt art. 7 barnkonventionen, löper lika stor risk att åsidosättas gällande det traditionella föräldraskapet i 1:1 FB kan det inte motiveras att en föräldraskapspresumtion inte ska gälla för fastställande av fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet. Genom införandet av presumtionen blir regleringen mer inkluderande. Dessutom säkerställs barnets rätt att få fastställt två rättsliga föräldrar i ett tidigt stadiet vilket är av vikt för barnperspektivet.

4.4 Könsneutral

4.4.1 Upplysningsplikt vid ändrad könstillhörighet

Förutom ovan nämnda aspekter finns en problematik i förhållande till transpersoners rätt till privat- och familjeliv enligt art. 8 Europakonventionen. På grund av att föräldraskap fastställs enligt den juridiska könstillhörigheten i folkbokföringen kan en KtM som fött barn tvingas upplysa om att en ändring av könstillhörighet skett för att ta del av de förmåner som gäller för en moder.⁴⁸ Även barnet, partnern eller sambon kan i vissa fall behöva upplysa om sin förälders ändrade könstillhörighet vilket kan leda till negativa konsekvenser då det fortfarande finns fördomar om personer som ändrat kön.⁴⁹ I målet *Christine Goodwin mot Förenade*

⁴⁶ Se Prop. 2020/21:177 s. 23.

⁴⁷ Ibid. s. 27.

⁴⁸ Se Prop. 2017/18:155 s. 56.

⁴⁹ Se SOU 2016:11 s. 602.

*Kungariket*⁵⁰ konstaterats att den som genomgått en könskorrigering har rätt att få den ändrade könstillhörigheten erkänd. Det ska uppmärksammas att det av principen följer vissa undantag och det går inte att dra säkra slutsatser för vilka krav som ställs i uppfyllandet av trans- och intersexpersoners rätt enligt principen.⁵¹ Intresset av att erkänna den ändrade könstillhörigheten fullt ut har därmed ansetts väga tyngre än att inte behöva upplysa om sin ändrade könstillhörighet. Regeringen har därmed gjort bedömningen att det i detta fall anses rimligt att den enskilde får underrätta myndigheter om den ändrade könstillhörigheten.⁵²

Återigen kan vi se en motsättning mellan å ena sidan barnperspektivet, å andra sidan vuxenperspektivet. Genom att en person som ändrat könstillhörighet (eller någon av dennes familjemedlemmar) upplyser om att den enskilde ändrat könstillhörighet erkänns den nya könstillhörigheten fullt ut och berörda familjemedlemmars rätt till särskilda förmåner och rättigheter säkerställs. Detta skiljer sig från föräldrar som inte ändrat könstillhörighet eftersom de inte behöver upplysa myndigheter om sitt kön för att ta del av särskilda förmåner och rättigheter som är kopplat till föräldraskapet. En sådan skillnad ger uttryck för vad som anser vara normen och regleringen är därmed inte könsneutral. Det ska dock konstateras att en utgångspunkt för den föräldraskapsrättsliga regleringen är att den *ska vara "jämlig och inte utan tungt vägande skäl skilja på personer beroende på sexuell läggning eller kön"*.⁵³ En sådan formulering ger uttryck för visst svängrum att beakta andra, viktigare intressen. Ett sådant intresse är barnperspektivet. Enligt art. 7 barnkonventionen har barnet rätt till föräldrarnas omvårdnad. Förutom det känslomässiga band som knyts mellan barn och förälder är även de rättsliga verkningarna av föräldraskapet viktigt för att säkerställa barnets rätt enligt barnkonventionen.⁵⁴ Enligt min mening väger detta klart tyngre. Ett barn ska inte missgynnas och gå miste om särskilda rättigheter och förmåner som är kopplat till det rättsliga föräldraskapet bara för att förälder inte ska behöva upplysa om sin ändrade könstillhörighet. Som nämnts kan dock en obekväm situation uppstå för barnet om denne behöver upplysa om sin förälders ändrade könstillhörighet. En sådan situation handlar dock mer om samhällets acceptans än vad det har med lagregleringen att göra. Det är av större vikt att barnets rätt i enlighet med art. 7 barnkonventionen säkerställs. Därmed är det rimligt att en förälder tvingas

⁵⁰ Se Christine Goodwin mot Förenade kungariket, mål nr 28957/95 [2002].

⁵¹ Se Prop. 2017/18:155 s. 57.; SOU 2016:11 s. 602 ff.

⁵² Se Prop. 2017/18:155 s. 57.; SOU 2016:11 s. 618.

⁵³ Se Prop. 2020/21:176 s. 25.

⁵⁴ Ibid. s. 25.

upplysa om sin transbakgrund i vissa fall och att den ändrade könstillhörigheten på så sätt erkänns fullt ut.

4.4.2 Övriga aspekter

Även om tidigare kritik ansetts falla under ovan målsättningar är det nödvändigt att även kortfattat diskutera denna kritik under detta avsnitt. Begreppet *könsneutral* är ett brett sådant som även berör ovan kritik. För att undvika upprepning kommer jag dock endast beröra dessa aspekter kortfattat.

Eftersom regelverket delar in olika föräldraskap i olika fack beroende på vilket kön den enskilde tillhör eller har tillhört (M, K, MtK och KtM) kan konstateras att regleringen i denna del inte är könsneutral. Dessutom gör regleringen skillnad på olika typer av föräldraskap och sexuell läggning där en förälder som inte föder barn i vissa fall ska fastställas som *förälder* men i andra fall som *moder*, se exempelvis 1:9 FB jämfört med 1:14 FB. Vidare kan regleringen anses brista i uppfyllandet av en könsneutral reglering eftersom den inte inkluderar alla intersex- och transpersoner. För den som varken anser sig vara man eller kvinna kommer vägledning i det sociala könet inte kunna hämtas. Den enskilde blir i detta fall tvungen att utgå från sin juridiska könstillhörighet.

4.5 Enklare att tillämpa

Som tidigare konstaterats föreligger svårigheter med att förstå den föräldraskapsrättsliga regleringen. De nya reglerna har kritiserats dels på grund av att bestämmelserna är tillämpliga på ett stort antal situationer (K, M, KtM och MtK), dels att bestämmelserna hänvisar tillbaka till de traditionella reglerna om fastställande av fader- och moderskap.⁵⁵ Förutom det som angetts under rubriken ”4.1 Överskådlig” har jag vid min undersökning om gällande rätt funnit det märkbart komplicerat att hålla isär begreppen KtM och MtK samtidigt som reglerna även kan gälla för en M och K. Det är även märkligt att moderskap för en K självklart följer satsen ”*mater semper certa est*”, men för en MtK gäller i stället en lagstadgad ”moderskapsreglering”, se 1:11 FB. Det framstår som uppenbart att 1 kap. FB är i behov av en omstrukturering. Regelverket bör följa en mer rimlig lagsystematik samt avskaffa den

⁵⁵ Se Johnsson och Mägi s. 295 ff.

binära uppdelningen mellan kön och föräldraskap för att underlätta förståelsen för den föräldraskapsrättsliga regleringen.

5 Slutsats

Uppsatsen har avsett beskriva och systematisera reglerna om fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet och undersöka reglerna utifrån ett likabehandlingsperspektiv. För att undersöka gällande rätt ur ett likabehandlingsperspektiv har vissa ramar angivits. Uppsatsen har därmed främst fokuserats på att undersöka i vilken utsträckning gällande rätt är *överskådlig, enhetlig, heltäckande, könsneutral och inkluderande samt enkel att tillämpa*.

Först kan konstateras att det för moderskap näst intill inte finns regler på området. För fastställande av faderskap finns betydligt fler. Gällande reglerna om fastställande av fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet skiljer dessa sig beroende på hur barnet tillkommit och vilket föräldraskap som ska fastställas. Den som fött barnet, oberoende om denne fastställs som fader eller moder, ska alltid omfattas av de regler som är gällande för en moder. Motsatsvis ska den som inte föder barnet, oberoende om denne fastställs som fader eller moder, omfattas av de regler som gäller för en fader. Är den som föder barnet gift presumeras fader- eller moderskap. Är den som föder barnet inte gift, eller är någon av undantagsreglerna tillämpliga, fastställs fader- eller moderskap genom bekräftelse eller dom.

Frågan blir vidare i vilken utsträckning reglerna om fastställande av fader- och moderskap vid ändrad könstillhörighet överensstämmer med ett likabehandlingsperspektiv? Även om lagstiftaren under åren arbetat för att successivt inkludera och spegla de familjekonstellationer samhället ger möjlighet till har undersökningen tydligt visat på att den föräldraskapsrättsliga regleringen i stora delar inte är likabehandlande. I kap. FB skiljer idag på olika typer av föräldrar, kön och sexuell läggning vilket har lett till en svåröverskådlig och utpekande reglering. För att lösa detta problem bör generella och könsneutrala föräldrabegrepp införas som endast skiljer på *den som fött barnet* och *den som inte fött barnet*. På så sätt främjas en mer likabehandlande reglering och uppdelningen mellan olika föräldrar utmönstras helt. Jag är medveten om att en sådan ändring kräver att även resterande delar i familjerätten reformeras. Är det dock inte på tiden att en sådan ändring görs?

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Dir. 2020:132 En föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla.

Ds 2004:19 Föräldraskap vid assisterad befruktning för homosexuella

Prop. 2017/18:155 Modernare regler om assisterad befruktning och föräldraskap.

Prop. 2020/21:176 Modernare regler för bekräftelse av föräldraskap, faderskapsundersökningar och för att åstadkomma könsneutral föräldraskapspresumtion.

SFS 2021:783 Lag om ändring i föräldraskapsbalken

SOU 2016:11 Olika vägar till föräldraskap

Litteratur

Doktrin:

Törnqvist, Tomas: *Familjerättsliga frågor inom socialtjänsten – En översikt över bestämmelser, ärenden och handläggning*, 2 uppl., Stockholm, Nordstedts Juridik AB, 2022.

Saldeen, Åke: *Barn- och föräldrarätt*, 7 uppl. Uppsala, Iustus Förlag AB, 2013.

Sandgren, Claes: *Rättsvetenskap och uppsatsförfattande – Ämne, material, metod och argumentation*, 4 uppl. Stockholm, Nordstedts Juridik AB, 2018.

Singer, Anna: *Barnets bästa – Om barns rättsliga ställning i familj och samhälle*, 7 uppl. Stockholm, Nordstedts Juridik AB, 2019.

Lagkommentarer:

Ehrenkrona, Carl Henrik: Europakonventionen, Karnov (JUNO) (besökt 2022-04-21).

Hagsgård, Anders: barnkonventionen, Karnov (JUNO) (besökt 2022-04-10).

Palmstierna, Charlotte: barnkonventionen, Karnov (JUNO) (besökt 2022-04-10).

Singer, Anna: Föräldraskapsbalk (1949:381), Karnov (JUNO) (besökt 2022-04-06).

Rättsfall

Christine Goodwin v. the United Kingdom [GC], no. 28957/95, ECHR, 2002-VI.

Övrigt

'Ändrad könstillhörighet och rättsligt föräldraskap', <http://juridiskpublikation.se/wp-content/uploads/2021/12/Sammanfogat-Jonsson-och-Mägi.pdf>, Juridisk Publikation (artikel av Elin Jonsson och Erik Mägi) (besökt 2022-04-10)